

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL SUDA

PREDMET MILJEVIĆ protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 68317/13)

PRESUDA

Članak 10. • Sloboda izražavanja • Osuda za klevetu zbog izjava danih u kontekstu obrane u drugom kaznenom postupku i optuživanje treće osobe za utjecaj na svjedoke • Sloboda procjene neke države uža je ako se članak 10. tumači u svjetlu prava optuženika na pošteno suđenje • Pravo optuženika da slobodno govori bez straha da će biti tužen zbog klevete kada god se njegov ili njezin govor odnosi na tvrdnje iznesene u vezi s obranom • Izjave optuženika zaštićene su u mjeri u kojoj ne predstavljaju nebitne ili neopravdane napade i zlonamjerne optužbe protiv nekog sudionika u postupku ili bilo koje treće osobe • Izjave koje mogu imati teške posljedice za osobe o kojima je riječ moraju imati čvrstu činjeničnu osnovu • Izjave podnositelja zahtjeva imale su dovoljno relevantan utjecaj na njegovu obranu i stoga zaslužuju povećanu razinu zaštite • Osporene izjave usmjerene na dobro poznatu javnu osobu koja treba pokazati višu razinu tolerancije prema prihvatljivoj kritici • Osporene izjave imale su određenu činjeničnu osnovu, imale su ograničene posljedice i nisu predstavljale zlonamjerne optužbe • Propust domaćih sudova da uspostave pravičnu ravnotežu između suprotstavljenih interesa

STRASBOURG

25. lipnja 2020.

Ova presuda je konačna od 25. rujna 2020. na temelju članka 44. stavka 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Miljević protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Krzysztof Wojtyczek, *predsjednik*,

Ksenija Turković,

Linos-Alexandre Sicilianos,

Aleš Pejchal,

Pere Pastor Vilanova,

Jovan Ilievski,

Raffaele Sabato, *suci*,

i Abel Campos, *tajnik Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 27. svibnja 2020. godine,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena na navedeni datum:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 68317/13) protiv Republike Hrvatske koji je hrvatski državljanin g. Rade Miljević („podnositelj zahtjeva“) podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija“) dana 24. listopada 2013. godine.

2. Podnositelja zahtjeva zastupao je g. Z. Kostanjšek, odvjetnik iz Siska. Hrvatsku Vladu („Vlada“) zastupala je njezina zastupnica, gđa Š. Stažnik.

3. Podnositelj zahtjeva naveo je, konkretno, da je njegova kaznena osuda za klevetu zbog izjava danih o trećoj osobi u kontekstu njegove obrane u drugom kaznenom postupku bila u suprotnosti s člankom 10. Konvencije. Tvrdio je i da žalbeni sud u postupku zbog klevete nije bio nepristran, u suprotnosti s člankom 6. stavkom 1. Konvencije.

4. Vlada je obaviještena o tim prigovorima 8. rujna 2015. godine, a ostatak zahtjeva odbačen je kao nedopušten sukladno pravilu 54. stavku 3. Poslovnika Suda.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

5. Podnositelj zahtjeva rođen je 1944. godine i živi u Glini.

A. Pozadina predmeta

6. Dana 4. rujna 2006. protiv podnositelja zahtjeva na Županijskom sudu u Sisku („Županijski sud“) podignuta je optužnica za ratne zločine protiv civilnog stanovništva. U optužnici je bilo navedeno da je 1991. godine sudjelovao u ubojstvu četvero zatočenih civila koji su bili odvedeni iz Kaznionice u Glini te pogubljeni.

7. Sutkinja S.M. preuzela je predmet kao predsjednica raspravnog vijeća. Tijekom postupka podnositelj zahtjeva opunomoćio je nekoliko odvjetnika da ga zastupaju, uključujući Z.K.-a.

8. Događaji povezani s Kaznionicom u Glini izazvali su veliko zanimanje javnosti. Televizijska emisija pod nazivom „Istraga“, emitirana na privatnom televizijskom kanalu s nacionalnom pokrivenošću, na Novoj TV, bila je posvećena tom događaju u Kaznionici u Glini.

9. Tijekom kaznenog postupka protiv podnositelja zahtjeva saslušani su brojni svjedoci optužbe i obrane. U svom iskazu svjedok optužbe I.T. izjavio je da je iznio svoje navode protiv podnositelja zahtjeva jer je bio zatočen u Kaznionici u Glini te je htio tijelima kaznenog progona pružiti dokaze o onome što je doživio u zatočeništvu. Objasnio je da mu je drugi svjedok u postupku P.Š. savjetovao da stupi u kontakt s izvjesnim I.P.-om. Međutim, nije mogao stupiti u kontakt s I.P.-om. Kasnije ga je kontaktirao novinar „Istrage“ te je sudjelovao u televizijskoj emisiji o ubojstvu četiriju civila, događaju u odnosu na koji je podnositelj zahtjeva bio optužen. Kasnije je stupio u kontakt s tijelima kaznenog progona i dobrovoljno se javio svjedočiti u postupku protiv podnositelja zahtjeva.

10. I.P. je pukovnik u hrvatskoj vojsci i ratni vojni invalid koji je vrlo aktivno sudjelovao u prikupljanju dokaza i inače je aktivno podržavao otkrivanje zločina počinjenih protiv Hrvata tijekom rata u Hrvatskoj. Pružao je i savjete urednicima „Istrage“ dok su priređivali nekoliko emisija povezanih s različitim događajima iz rata u Hrvatskoj.

11. U završnom govoru na ročištu održanom 16. prosinca 2008. godine podnositelj zahtjeva tvrdio je, među ostalim, da je kazneni progon protiv njega bio politički motiviran i da ga je poticao I.P., koji je izravno kontaktirao svjedoke optužbe i vršio pritisak na njih, upućujući ih kako da svjedoče. Podnositelj zahtjeva tvrdio je i da je I.P. pokrenuo agresivnu medijsku kampanju kako bi njega (podnositelja zahtjeva) prikazao kao zločinca te je vodio zločinački poduhvat protiv njega.

12. Završni govor podnositelja zahtjeva objavilo je više različitih medija.

13. Dana 17. prosinca 2008. podnositelj zahtjeva proglašen je krivim za kazneno djelo koje mu je stavljeno na teret i osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od dvanaest godina. Međutim, dana 9. lipnja 2009. Vrhovni sud Republike Hrvatske ukinuo je tu presudu. Slučaj je vraćen na ponovni postupak drugom vijeću Županijskog suda u kojem nije sudjelovala sutkinja S.M. (vidi stavak 7. ove presude).

14. Dana 22. studenog 2012. raspravno vijeće Županijskog suda oslobodilo je podnositelja zahtjeva od optužbi. Utvrdilo je da je dokazano da je podnositelj zahtjeva odveo četvero zatočenih civila iz Kaznionice u Glini i predao ih oružanoj grupi „vojnih policajaca“ koja ih je kasnije pogubila. Međutim, nije bilo dokazano da je podnositelj zahtjeva sudjelovao u planu o pogubljenju civila ni da je znao da će biti pogubljeni.

15. Dana 21. siječnja 2014. Vrhovni sud potvrdio je oslobađajuću presudu podnositelja zahtjeva.

B. Postupak zbog klevete

16. Dana 5. siječnja 2009. I.P. je pokrenuo kazneni progon po privatnoj tužbi protiv podnositelja zahtjeva na Općinskom sudu u Sisku („Općinski sud“) zbog optužbi za klevetu, kaznenog djela iz članka 200. Kaznenog zakona, u vezi s izjavama koje je podnositelj zahtjeva dao u svom završnom govoru u kaznenom postupku zbog optužbi za ratne zločine 16. prosinca 2008. godine (vidi stavak 11. ove presude). U postupku zbog klevete podnositelja zahtjeva zastupao je Z.K., isti odvjetnik koji ga je zastupao u kaznenom postupku zbog optužbi za ratne zločine (vidi stavak 7. ove presude).

17. U svojoj obrani podnositelj zahtjeva tvrdio je da je osporenu izjavu dao čitajući unaprijed pripremljen tekst svog završnog govora, te da je predsjednica raspravnog vijeća zatim sažela njegovu izjavu u zapisnik. Objasnio je i da je pisani tekst dostavio u spis i da je on predstavljao sastavni dio njegovog završnog govora. Zanimkao je da je koristio neke kolokvijalne izraze navedene u optužnici – da je I.P. bio „rodonačelnik“ politički motiviranog progona i da je protiv njega organizirao „ujdurmu“. Štoviše, podnositelj zahtjeva ustvrdio je da u završnom govoru nijednom nije spomenuo „ujdurmu“.

18. Međutim, podnositelj zahtjeva prihvatio je da je izjavio da je I.P. utjecao na svjedoke i na podnošenje kaznene prijave protiv njega. Objasnio je da ga je u to uvjerio iskaz I.T.-a tijekom kaznenog postupka, kao i nastup I.T.-a u televizijskoj emisiji „Istraga“ (vidi stavak 9. ove presude). Štoviše, prema njegovu mišljenju, neki su svjedoci tijekom postupka promijenili mišljenje. Vidio je i kako I.P. komunicira sa svjedocima u hodniku na sudu prije ročišta te je vidio da svjedocima pokazuje njegove (podnositeljeve) fotografije. Prema navodima podnositelja zahtjeva, I.P. je posebice komunicirao s jednom srođnicom žrtve S.K., koja je podnijela kaznenu prijavu protiv njega (podnositelja zahtjeva). Mediji, a posebno televizijska emisija „Istraga“, nisu objektivno izvještavali o predmetu.

19. Tijekom postupka zbog klevete I.P. je objasnio da nije prisustvovao ročištu 16. prosinca 2008. godine, ali je pročitao što je podnositelj zahtjeva izjavio o njemu u medijima i na internetu. To ga je jako uznemirilo jer su ti komentari privukli veliku medijsku pozornost pa je čak potražio i liječničku

pomoć. Naveo je i da je imao nekih problema u drugim državama zbog onoga što je podnositelj zahtjeva o njemu izjavio.

20. I.P. je porekao da je utjecao na svjedoke u kaznenom postupku protiv podnositelja zahtjeva. Objasnio je da je vrlo aktivno promicao otkrivanje istine o onome što se događalo tijekom rata i da je, kad su ga neki svjedoci ratnih zločina kontaktirali, savjetovao da stupe u kontakt s policijom ili nadležnim državnim odvjetništvom. Prisustvovao je na nekoliko rasprava zbog ratnih zločina, uključujući i rasprave u predmetu podnositelja zahtjeva. Međutim, nikad nije vršio pritisak na svjedoke niti je svjedocima pokazivao fotografije podnositelja zahtjeva. Konkretno u odnosu na S.K., I.P. je objasnio da nije utjecao na nju u odnosu na podnošenje kaznene prijave te da ju je upoznao tek kad je postupak protiv podnositelja zahtjeva već započeo.

21. I.P. je potvrdio da je u okviru svojih aktivnosti povezanih s ratom pomagao u pripremi nekoliko televizijskih emisija. Međutim, ni u jednoj emisiji na kojoj je radio nije se spominjao podnositelj zahtjeva. Porekao je i bilo kakvu uključenost u televizijskoj emisiji „Istraga“ koja se posebno bavila predmetom podnositelja zahtjeva. S tim u vezi I.P. je objasnio i da se televizijska emisija o kojoj je riječ pripremila nakon što je kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva započeo, tako da emisija nije imala nikakav utjecaj u pogledu započinjanja kaznenog postupka protiv podnositelja zahtjeva. U pogledu njegova kontakta sa svjedokom I.T.-om, I.P. je naveo da ga je upoznao nakon što je postupak protiv podnositelja zahtjeva započeo. I.P. je objasnio da su ga kontaktirale neke osobe s Nove TV koje su rekle da je I.T. kontaktirao njihova dopisnika u Splitu. I.P. je zatražio da I.T.-a upute da se obrati policiji i državnom odvjetništvu. Kasnije, kada je I.T. došao dati iskaz u Općinsko državno odvjetništvo u Sisku, I.P. se susreo s njim kako bi mu pokazao gdje se nalazi taj ured.

22. Općinski sud nadalje je saslušao brojne svjedoke i pribavio je preslike relevantnih zapisnika Županijskog suda. Na ročištu 22. veljače 2011. godine podnositelj zahtjeva zatražio je da sutkinja S.M., koja je predsjedala raspravnim vijećem u prvom kaznenom postupku protiv njega, bude ispitana kao svjedok o načinu pripreme zapisnika s ročišta i o tome je li I.P. s njom stupio u kontakt tijekom postupka. Međutim, Općinski sud nije saslušao sutkinju S.M.

23. Dana 21. ožujka 2012. Općinski sud proglasio je podnositelja zahtjeva krivim za klevetu i izrekao mu je novčanu kaznu u iznosu od deset dnevnih dohodaka, što je ukupno iznosilo 1.000,00 hrvatskih kuna (HRK – približno 130,00 eura (EUR)). Naveo je i da neplaćanje novčane kazne u roku od četiri mjeseca od pravomoćnosti presude može dovesti do zamjene novčane kazne radom za opće dobro. Podnositelju zahtjeva naloženo je i da plati 1.070,00 kuna (približno 140,00 eura) za sudske pristojbe te 16.337,50 kuna (približno 2.150,00 eura) I.P.-u za troškove i izdatke pravnog zastupanja.

24. Mjerodavni dijelovi presude glase kako slijedi:

PRESUDA MILJEVIĆ protiv HRVATSKE

“Ovakav zaključak suda [glede podnositeljeve odgovornosti za klevetu] temelji se na iskazima svjedoka I.P., J.F., M.P., Ž.G., V.R., I.T., S.K. i P.Š., kao i na materijalnim dokazima u spisu, i to zapisnicima Županijskog suda sa ročišta u kaznenom postupku protiv [podnositelja], osobito na zapisniku od 16. prosinca 2008., pisanom primjerku završne riječi [podnositelja zahtjeva] od 16. prosinca 2008., novinskim člancima i člancima s Internetskih stranica vezano uz glavnu pravu od 16. prosinca 2008. i [liječničkim nalazima] I.P.-a.

Sud je iskaz svjedoka I.P.-a prihvatio kao uvjerljiv i objektivan budući je isti u skladu s izvedenim dokazima. I.P.-ova izjava potvrđena je izjavama svjedoka Ž.G., J.F., S.K. i P.Š. kao i drugim materijalnim dokazima. Njegov iskaz u bitnome potvrđuje i svjedok I.T. ... Ovaj sud [također] smatra da [usprkos činjenici da postoje određene nepodudarnosti glede detalja u odnosu na to kako su se I.T. i I.P. zapravo susreli,] nema osnova posumnjati u vjerodostojnost njihovog iskaza, budući da su I.P. i I.T. potvrdili da su se susreli onoga dana kada je svjedok I.T. došao u Sisak dati svoj iskaz u Županijskom državnom odvjetništvu.. Kako je iskaz svjedoka I.T.-a u ostalom dijelu u suglasnosti s izvedenim dokazima, sud ga je prihvatio kao vjerodostojan i uvjerljiv...

Iskazima svjedoka Ž.G., J.F. i M.P. [novinari koji su nazočili glavnoj raspravi 16. prosinca 2008.] sud je poklonio vjeru, s obzirom da smatra da su uvjerljivo i vjerodostojno iskazivali. ... za sud nije bilo dvojbe da su vjerodostojno i objektivno iskazivali o onome što su vidjeli, čuli i zapisali na toj glavnoj raspravi, te kasnije objavili u novinama i na...

...

Nije bilo razloga da sud ne pokloni vjeru iskazu svjedoka S.K., koja je jasno i uvjerljivo iskazivala o tome kako se je [susrela s I.P.-om tek nakon što je postupak protiv podnositelja već bio započeo, i nakon što je dala svoj iskaz u svojstvu svjedoka u postupku] ...

Uzimajući u obzir prethodno navedeno, sud nema sumnji da je na glavnoj raspravi 16. prosinca 2008. pred Županijskim sudom u Sisku, u kaznenom postupku [zbog optužbi za ratne zločine],okrivljenik izrekao spornu izjavu i na taj način oklevetao privatnog tužitelja.

...

Kada se analiziraju iskazi svjedoka dani za vrijeme postupka, te nakon izvršenog uvida u zapisnik Županijskog suda u Sisku od 16. prosinca 2008., proizlazi daje ista glavna rasprava dugo trajala, da su završne govore prije okrivljenika davale ostale stranke te da je okrivljenik svoj završni govor usmeno govorio tako što je u osnovi čitao pojedine dijelove napisanog govora, da je tom prilikom bilo verbalnih konflikata između predsjednice vijeća i njega, te da je nakon izlaganja okrivljenika predsjednica vijeća kratko u zapisnik unosila njegovu završnu riječ. Tako je iz zapisnika od 16. prosinca 2008. vidljivo da tekst završnog govora okrivljenika između ostalog sadrži, ‘[ovo] je politički montiran proces kojeg je [rodonačelnik] I.P., koji je kontaktirao svjedoke optužbe i koji je direktno izvršio utjecaj na svjedoke i instruirao ih o načinu na koji će svjedočiti u ovom kaznenom postupku, a također bio i inicijator medijskih televizijskih emisija i napisa u kojima će mene označiti kao zločinca’. Od ovog cjelokupnog teksta, okrivljenik poriče da bi rekao riječ «rodonačelnik» ... Međutim, ... za ovaj sud nema sumnje da je [predsjednica sudske vijeća] prenijela naprijed upisane riječi okrivljenika, [što] potvrđuje svjedok novinar [novinar nazočan na glavnoj raspravi]. ...

... Što se tiče riječi «ujdurma», sud ističe da su svjedoci novinari J.F. i M.P., decidirano izjavili da je okrivljenik izrekao tu riječ i to za privatnog tužitelja ... Štoviše svjedok

Ž.G., [još jedan novinar], izjavio da je okrivljenik tada rekao da su hrvatski branitelji zločinačka organizacija. [Ž.G.] je objasnio da ja u svojim novinama objavio da je okrivljenik 'spomenuo ime I.P.-a, ... ustvrdivši kako je on organizator [predmeta protiv njega]'. Ovaj sud nije mogao prihvatiti obranu okrivljenika da za privatnog tužitelja nije izrekao predmetne utužene riječi, naročito što je i u svojoj završnoj riječi na osmoj stranici između ostalog napisao: »to je časni sude stvarno stanje stvari, istina i cilj ovoga političkog procesa kojim diktira organizator ovoga organiziranog zločinačkog pothvata g. I.P. sa svojom svitom zločinačkom'.

Međutim, okrivljenik ne poriče da je izrekao u svojoj završnoj riječi da je I.P. direktno kontaktirao svjedoke optužbe i izvršio utjecaj na njih i instruirao ih o načinu na koji će svjedočiti u ovom kaznenom postupku, a također bio i inicijator medijskih televizijskih emisija i napisao u kojima će [njega] označiti kao zločinca te vodio zločinački pothvat protiv njega....

...

Točno je da je okrivljenik inkriminirane riječi klevete za privatnog tužitelja iznio u svom završnom govoru na glavnoj raspravi. Međutim, iz istoga je razvidno da ove okrivljenikove tvrdnje nisu išle za time da sebe obrani nego da privatnog tužitelja I.P.-a ocrni u javnosti i to kao predvodnika i organizatora zločinačke organizacije protiv [podnositelja zahtjeva] i kao osobu koja je u tom postupku utjecala na svjedoke da mijenjanju iskaze, a sve s ciljem da naruši čast i ugled I.P.-a. Naime, iznoseći svoju završnu riječ okrivljenik je trebao analizirati dokaze izvedene tijekom dokaznog postupka, odnosno osvrnuti se na navode tužitelja, iskaze ispitanih svjedoka, a naročito na dokaze koje mu idu u korist, a sve u cilju utvrđivanja svoje nedužnosti za kazneno djelo za koje ga se tereti, a da pri tom ne šteti drugim osobama, konkretno u ovom slučaju I.P.-u za kojega je svjesno iznosio neistinite, neprovjerene i neargumentirane tvrdnje. Naime, iz konteksta onoga što je [okrivljenik] iznosio u svojoj završnoj riječi, a što uključuje i inkriminirane riječi, vidljivo je da ih je on iznosio samo da naštetiti časti i ugledu privatnog tužitelja, a ne da sebe obrani u zakonito provedenom [kaznenom] postupku ...

Nakon ovako provedenog dokaznog postupka sud je stava da okrivljenikove sumnje nisu objektivno utemeljene... [Okolnosti u kojima je I.T. sudjelovao u emisiji Istraga] doista ne mogu opravdati [podnositeljeve] izjave glede [I.P.-ovog] navodnog ponašanja prema njemu. Za ovaj sud nije logično da bi [I.P.], koji je prema tvrdnji okrivljenika utjecao na svjedoke da lažno svjedoče, s njima kontaktirao u hodniku suda pred okrivljenikom, jer ako je vršio utjecaj na njih, onda je logično da to čini bilo gdje drugdje gdje ga okrivljenik ne bi vidio i da uopće ne bi komunicirao sa svjedocima pred sudnicom.[I.P.-ovo] nijekanje da je utjecao na bilo kojeg svjedoka potvrđuju i ispitanii svjedoci... Iz okrivljenikove obrane također proizlazi da je znao daje kaznenu prijavu podnijela S.K., zbog čega je onda za ovaj sud doista nelogično da i za [kazneni progon] protiv njega ne krivi podnositeljicu iste, već I.P.-a. Ovo je za sud još jedan dokaz da je okrivljenikov cilj bio iznošenje neistina na račun privatnog tužitelja, a ne obrana svojih prava ili interesa u kaznenom postupku. ...

Što se tiče tvrdnje okrivljenika da su se njegove sumnje produbile [glede ponašanja I.P.-a] kad je vidio [I.P.-a] kako u sudskom hodniku pokazuje svjedocima njegovu sliku, sud ističe da su [I.P.] i svjedok I.T. to zanijekali. Nije logično da bi [I.P.], koji je bio na samo nekoliko ročišta [u postupku protiv podnositelja zahtjeva] pokazivao njegove fotografije svjedocima, jer su ga ti svjedoci mogli lako vidjeti u sudskom hodniku... i sudnici.

Iz zapisnika s glavnih rasprava pred Županijskim sudom u Sisku te iskazima svjedoka D.R i T.Š. vidljivo je da je u tom postupku okrivljenik imao tri branitelja, čime je imao

mogućnost prije davanja završne riječi, neovisno od toga što se tada još uvijek nalazio u pritvoru, preko njih provjeriti da li je sve ovo što je za [I.P.-a] iznio točno ili nije. Međutim, okrivljenik nije tako postupio već je svjesno iznosio inkriminirane neistinite tvrdnje protiv [I.P.-a] s ciljem da naštetiti njegovoj časti i ugledu, jer da je prilikom iznošenja svoje završne riječi, okrivljenik nastupao u dobroj vjeri, mogao je istu iznijeti analizirajući i obrazlažući tijek kaznenog postupka, bez iznošenja klevetničkih tvrdnji protiv [I.P.-a].

Naime, iz svega navedenoga više je nego očito da je okrivljenik dio završne riječi umjesto za obrazlaganje dokaza svoje nevinosti posve nepotrebno i za svoju obranu neučinkovito iskoristio za iznošenje neargumentiranih i neistinitih glade [I.P.-a], [osobe] koju iz samo njemu poznatih razloga smatra odgovornim za cjelokupni kazneni postupak koji se protiv njega vodio, ... [On] pridaje [I.P.-u] vrlo negativan, ali odlučujući značaj u vezi sa svime što se u tom postupku događalo protiv njega. Posve je jasno da označavanje neke osobe inkriminiranim navodima toj osobi čini veliku štetu časti i ugledu jer svakako nije ništa pozitivno niti dobro biti [predstavljen kao] predvodnik zločinačke organizacije ili poticatelj svjedoka na davanje lažnih iskaza, poticatelj podnošenja lažnih kaznenih prijava i slično. Radi toga se ne može prihvatiti tvrdnja okrivljenika da je to što je rekao u završnoj riječi bilo u žaru njegove obrane, već je isto po ocjeni ovoga suda bilo isključivo namijenjeno blaćenju ugleda [I.-a] kojemu je pripisao neograničene i nezakonite moći utjecaja na kazneni postupak protiv okrivljenika, a što je posve neprihvatljivo, jer na taj način [podnositelj zahtjeva] podcjenjuje i cjelokupni pravosudni sustav Republike Hrvatske u čijoj nadležnosti je procesuiranje kaznenih djela i zakonito provođenje kaznenih postupaka protiv počinitelja

Na temelju svega naprijed iznijetog sud je nepobitno utvrdio da su inkriminirane riječi koje je okrivljenik izrekao glade [I.P.-a] neistinite i pogodne da škode njegovoj časti i ugledu, umirovljenog pukovnika Hrvatske vojske, a koje su kao takve, nakon što su objavljene u medijima, ne samo ga teško dojmile tako da je zatražio liječničku pomoć, već su izazvale i ogromnu reakciju javnosti.”

25. Podnositelj zahtjeva tu je presudu osporio pred Županijskim sudom, koji je postupao kao žalbeni sud u tom predmetu. Tvrdio je da prvostupanjski sud nije cijenio sve okolnosti predmeta, osobito one koje su ga legitimno dovele do zaključka da je I.P. vodio kampanju protiv njega, posebice utječući na svjedoke. Podnositelj zahtjeva dalje je tvrdio da prvostupanjski sud nije uzeo u obzir činjenicu da su njegove izjave dane u kontekstu završnog govora u kaznenom postupku protiv njega zbog optužbi za ratne zločine, te da su neke izjave bile iskrivljene kad su mediji izvještavali o događajima i kad je sutkinja S.M. sastavljala raspravni zapisnik.

26. Dana 31. siječnja 2013. održano je žalbeno ročište pred Županijskim sudom, koji je zasjedao u vijeću od triju sudaca, uključujući sutkinju S.M. Odvjetnik podnositelja zahtjeva Z.K. prisustvovao je ročištu. Na izričito pitanje ima li ikakvih prigovora na sastav žalbenog vijeća, odvjetnik Z.K. odgovorio je da nema prigovora.

27. Nakon ročišta, Županijski sud odbio je žalbu podnositelja zahtjeva i potvrdio je njegovu kaznenu osudu, potvrđujući obrazloženje Općinskog suda. Također je predmet vratio Općinskom sudu na ponovno odmjeravanje troškova i izdataka postupka, uz obrazloženje da u prvostupanjskoj presudi nije bilo navedeno odgovarajuće obrazloženje u tom pogledu.

28. Dana 13. svibnja 2013. Općinski sud utvrdio je da podnositelj zahtjeva nije bio dužan platiti sudske pristojbe zbog svojih ograničenih financijskih sredstava. Međutim, obvezao ga je da I.P.-u plati 16.337,50 kuna (približno 2.150,00 eura) za pravno zastupanje. Ta je odluka postala pravomoćna 12. srpnja 2013. godine.

29. Podnositelju zahtjeva omogućeno je da novčanu kaznu plati u deset rata u iznosu od 100,00 kuna (približno 13,00 eura). Dana 14. rujna 2015. podnositelj zahtjeva obavijestio je Općinski sud da je uplatio svih deset rata.

30. U međuvremenu, podnositelj zahtjeva osporio je svoju osudu za klevetu podnijevši ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske. Dana 15. svibnja 2013. Ustavni sud je proglasio ustavnu tužbu podnositelja zahtjeva nedopuštenom kao očigledno neosnovanom, potvrdivši obrazloženje nižih sudova.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO

31. Mjerodavne odredbe Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine br. 56/1990, s daljnjim izmjenama i dopunama) glase kako slijedi:

Članak 16.

“(1) Slobode i prava mogu se ograničiti samo zakonom da bi se zaštitila sloboda i prava drugih ljudi te pravni poredak, javni moral i zdravlje.

„(2) Svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju.

Članak 35.

“ Svakom se jamči štovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života ...”

Članak 38.

“(1) Jamči se sloboda mišljenja i izražavanja misli.

(2) Sloboda izražavanja misli obuhvaća osobito slobodu tiska i drugih sredstava priopćavanja, slobodu govora i javnog nastupa i slobodno osnivanje svih ustanova javnog priopćavanja.

32. Mjerodavnim dijelom Kaznenog zakona (Narodne novine br. 110/1997, s daljnjim izmjenama i dopunama) predviđeno je:

Kleveta

Članak 200.

(1) Tko za drugoga iznese ili pronese nešto neistinito što može škoditi njegovoj časti ili ugledu, kaznit će se novčanom kaznom [od deset] do sto pedeset dnevnih dohodaka.

(2) Tko za drugoga iznese ili pronese nešto neistinito što može škoditi njegovoj časti ili ugledu putem tiska, radija, televizije, pred više osoba, na javnom skupu ili na drugi način zbog čega je kleveta postala pristupačnom većem broju osoba, kaznit će se novčanom kaznom.

(3) Ako osoba protiv koje se vodi kazneni postupak zbog klevete dokaže istinitost svoje tvrdnje ili opravdani razlog zbog kojeg je povjerovala u istinitost sadržaja kojeg je iznijela ili pronijela, neće se kazniti za klevetu, ali se može kazniti za kazneno djelo uvrede ili kazneno djelo predbacivanja kaznenog djela.

Razlozi za isključenje protupravnosti kaznenih djela protiv časti i ugleda

Članak 203.

Nema kaznenog djela kad se radi o ... klevetničkom sadržaju iz članka 200. stavka 1. i 2., ... koji je ostvaren ili učinjen dostupnim drugima ... u obrani nekog prava ili zaštiti opravdanih interesa, ako iz načina izražavanja i drugih okolnosti jasno proizlazi da se ne radi o ponašanju koje je imalo cilj naškoditi nečijoj časti ili ugledu.”

33. Člankom 302. Kaznenog zakona propisano je lažno prijavljivanje kaznenog djela, za koje je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine. Člankom 304. Kaznenog zakona propisano je sprječavanje dokazivanja kao kazneno djelo protiv pravosuđa za koje je predviđena kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

34. Mjerodavne odredbe Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine br. 110/1997, s daljnjim izmjenama i dopunama) o izuzeću sudaca iz postupka koje su se primjenjivale u relevantno vrijeme izložene su u predmetu *Zahirović protiv Hrvatske*, br. 58590/11, stavak 25., 25. travnja 2013. U skladu s člankom 4. važećeg Zakona o kaznenom postupku, optuženik se mogao braniti šutnjom i odbiti odgovarati na pitanja.

III. MJERODAVNI MEĐUNARODNI INSTRUMENTI

35. Parlamentarna skupština Vijeća Europe usvojila je 4. listopada 2007. godine Rezoluciju 1577 (2007.) pod nazivom „Prema dekriminalizaciji klevete“. Mjerodavni odlomci glase kako slijedi:

„6. Zakoni protiv klevete teže legitimnom cilju zaštite ugleda i prava drugih. Skupština ipak poziva države članice da primjenjuju te zakone s krajnjom suzdržanošću jer mogu ozbiljno narušiti slobodu izražavanja. Iz tog razloga, Skupština ustraje na uspostavljanju postupovnih mjera zaštite kojima će se svima optuženima za klevetu omogućiti da potkrijepe svoje izjave kako bi se oslobodili od moguće kaznene odgovornosti.

7. Osim toga, izjave ili navodi izneseni u javnom interesu, čak i ako se pokaže da su netočni, ne bi trebali biti kažnjivi pod uvjetom da su izneseni bez znanja o njihovoj netočnosti, bez namjere da nanesu štetu, a istinitost tih izjava ili navoda provjerena je s odgovarajućom pažnjom.“

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 10. KONVENCIJE

36. Podnositelj zahtjeva prigovorio je da je njegova kaznena osuda za klevetu protiv I.P.-a bila neopravdana i nepravedna. Pozvao se na članak 10. Konvencije koji glasi kako slijedi:

“1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj članak ne sprječava države da podvrgnu režimu dozvola ustanove koje obavljaju djelatnosti radija ili televizije te kinematografsku djelatnost.

2. Kako ostvarivanje tih sloboda obuhvaća dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni radi interesa državne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih, radi sprječavanja odavanja povjerljivih informacija ili radi očuvanja autoriteta i nepristranosti sudbene vlasti.“

A. Dopuštenost

37. Sud primjećuje da ovaj prigovor nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) Konvencije. Primjećuje i da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. *Tvrđenje stranaka*

(a) Podnositelj zahtjeva

38. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da osnovano vjerovao da je netko upućivao svjedoke kako da svjedoče u kaznenom postupku koji se vodio protiv njega zbog optužbi za ratne zločine. Prema njegovu mišljenju, neki od svjedoka promijenili su mišljenje, a nakon što je njegov odvjetnik ukazao na nedosljednosti u njihovim iskazima, primio je prijeteće pismo. U tom kontekstu, podnositelj zahtjeva istaknuo je i da, u policijskom zapisniku s prepoznavanja, opažanja i navodi svjedoka nisu bili vjerno prikazani. Tijekom postupka, svjedok I.T., koji je sudjelovao u televizijskoj emisiji „Istraga“ o ubojstvima u Kaznionici u Glini, jasno je naveo da je bio upućen

da stupi u kontakt s I.P.-om. U to je vrijeme televizijska emisija „Istraga“ bila vrlo popularna, a I.P. je pomagao u pripremi emisije pripremanjem scenarija za rekonstrukciju različitih događaja koji su se dogodili tijekom rata. I.P. je bio poznata osoba i aktivist u pogledu pitanja koja se odnose na ratne zločine počinjene tijekom rata. Često je prisustvovao ročištima u predmetu podnositelja zahtjeva, a i svjedočio je u nekim drugim predmetima ratnih zločina.

39. Prema navodima podnositelja zahtjeva, to su bile okolnosti na koje je htio skrenuti pozornost raspravnog suda u svom završnom govoru. Istaknuo je da je u kaznenom postupku zbog optužbi za ratne zločine bio u istražnom zatvoru i suočavao se s ozbiljnim optužbama i mogućom teškom kaznom. Stoga je imao legitiman razlog da se brani. Namjera mu nije bila oklevetati I.P.-a, već je bio opravdano zabrinut zbog sudjelovanja I.P.-a u njegovu predmetu. Nadalje, iako su tijekom cijelog postupka mediji bili vrlo pristrani protiv njega, nije znao da će mediji prenijeti njegove izjave.

40. Podnositelj zahtjeva nadalje je tvrdio da sve okolnosti navodne klevete nisu bile pravilno utvrđene u postupku zbog klevete. Prema njegovu mišljenju, domaći sudovi nisu uspostavili pravičnu ravnotežu između njegova legitimnog interesa da se brani i prava I.P.-a da zaštiti svoj ugled. Isto tako, nisu cijenili činjenicu da je njegova sloboda govora kao optuženika u kaznenom postupku bila važna za ostvarivanje njegova prava na pošteno suđenje. S tim u vezi, podnositelj zahtjeva naglasio je da je pravo svakog optuženika da se brani kako smatra prikladnim. Stoga, prema njegovu mišljenju, sud u postupku zbog klevete nije imao pravo ispitati i odlučiti jesu li izjave koje je dao u svoju obranu točne. Podnositelj zahtjeva smatrao je da bi optuženicima bio nametnut prekomjeran teret u kaznenom postupku ako bi im prijetio rizik da im se sudi zbog klevete. Prema njegovu mišljenju, pravo optuženika da se slobodno brani nadilazi pravo bilo kojeg drugog pojedinca da zaštiti svoj ugled. Konačno, podnositelj zahtjeva tvrdio je da se prilikom ocjene težine sankcije koja mu je izrečena morao uzeti u obzir visoki iznos odvjetničke nagrade koju je bio dužan platiti I.P.-u.

(b) Vlada

41. Vlada nije osporavala da je kaznena osuda podnositelja zahtjeva za klevetu predstavljala miješanje u njegovu pravo na slobodu izražavanja. Međutim, prema mišljenju Vlade, to je miješanje bilo zakonito i opravdano. Konkretno, miješanje se temeljilo na članku 200. Kaznenog zakona, koji je bio dostatno dostupan, predvidljiv i izvjestan. Miješanje je i težilo legitimnom cilju zaštite prava drugih, odnosno zaštite ugleda I.P.-a.

42. U pogledu razmjernosti miješanja, Vlada je naglasila da nema sumnje da je podnositelj zahtjeva iznio osporene klevetničke izjave. Te su izjave iznesene u sudnici pred više osoba, uključujući novinare, pa je podnositelj zahtjeva morao biti svjestan da će te izjave biti dostupne javnosti. Njegove tvrdnje ozbiljno su utjecale na I.P.-a, koji je čak zatražio i liječničku pomoć

zbog uznemirenosti koju je pretrpio. S tim u vezi, Vlada je tvrdila da je važno imati na umu osobne okolnosti I.P.-a. Riječ je o umirovljenom vojnom časniku i ratnom vojnom invalidu koji se posvetio otkrivanju zločina počinjenih tijekom rata. Stoga su tvrdnje podnositelja zahtjeva značajno utjecale na njega. Budući da su te tvrdnje u biti bile činjenični navodi, nije bilo ništa pogrešno u tome da se od podnositelja zahtjeva zatraži da dokaže njihovu činjeničnu osnovu. Međutim, prema mišljenju Vlade, nije dokazao da su postojali bilo kakvi objektivni razlozi ili opravdanje za njegove izjave. Štoviše, Vlada nije smatrala da takav neopravdan napad na I.P.-a uključuje bilo kakav legitiman javni interes.

43. Vlada je nadalje tvrdila da su domaći sudovi revno vodili postupak i pravilno uspostavili ravnotežu između svih relevantnih interesa o kojima je riječ, uključujući i interese povezane s pravom podnositelja zahtjeva da se brani u kaznenom postupku i pravom I.P.-a na zaštitu njegova ugleda. Domaći su sudovi obratili pozornost i na cjelokupan kontekst u kojem su iznesene izjave podnositelja zahtjeva i zaključili su da im je cilj bio oklevetati I.P.-a, a ne pružiti legitimne argumente za obranu podnositelja zahtjeva. Prema mišljenju Vlade, način na koji je podnositelj zahtjeva iznio navode protiv I.P.-a ni na koji se način nije mogao smatrati dijelom njegove obrane. U svakom slučaju, činjenica da se branio u kaznenom postupku ne može se tumačiti tako da mu daje apsolutno pravo da iznosi klevetničke izjave protiv osoba koje ni na koji način nisu povezane s predmetnim postupkom. Konačno, Vlada je smatrala da je sankcija izrečena podnositelju zahtjeva bila umjerena i da nije narušila ravnotežu između njegovih prava obrane u kaznenom postupku i prava I.P.-a na zaštitu njegova ugleda.

2. Ocjena Suda

(a) Postojanje miješanja

44. Stranke se slažu da je kaznena presuda podnositelja zahtjeva za klevetu protiv I.P.-a – u vezi s izjavama koje je o I.P.-u iznio u svom završnom govoru u kaznenom postupku protiv njega zbog ratnih zločina – predstavljala miješanje u njegovu slobodu izražavanja iz prvog stavka članka 10. Konvencije. Prema praksi Suda, izjave optuženika u kaznenom postupku mogu se odnositi na njegovu slobodu izražavanja iz članka 10. (vidi, iako u donekle drugačijem kontekstu, predmet *Zdravko Stanev protiv Bugarske* (br. 2), br. 18312/08, stavak 31., 12. srpnja 2016., u vezi s klevetničkim izjavama koje je optuženik iznio protiv prvostupanjskog suca u kontekstu naknadnog žalbenog postupka). Međutim, pitanje u ovom kontekstu može se otvoriti i sa stajališta prava optuženika da se učinkovito brani u postupku, na temelju članka 6. Konvencije (vidi stavke 54. - 56. ove presude). Prema tome, pristup Suda ispitivanju određenog predmeta ovisit će o okolnostima predmeta i naravi prigovora koji je podnio podnositelj zahtjeva. U ovom predmetu, uzimajući u obzir činjenicu da je podnositelj

zahtjeva posebno prigovorio svojoj kaznenoj osudi za klevetu protiv I.P.-a i da su domaći sudovi predmet razmatrali sa stajališta napada na čast i ugled I.P.-a, Sud će se osudom podnositelja zahtjeva za klevetu baviti kao miješanjem u njegovu slobodu izražavanja iz članka 10. Konvencije, imajući u vidu implikacije njegova prava da se učinkovito brani u kaznenom postupku.

45. Kako bi miješanje bilo dopušteno na temelju drugog stavka članka 10., ono mora biti „propisano zakonom“, mora težiti jednom legitimnom cilju ili više njih i mora biti „nužno u demokratskom društvu“ kako bi se taj cilj ili ciljevi postigli.

(b) Je li miješanje bilo propisano zakonom

46. Nije sporno između stranaka da je miješanje u podnositeljevo pravo na slobodu izražavanja imalo pravnu osnovu u domaćem zakonu – članku 200. Kaznenog zakona (vidi stavak 32. ove presude) – i da je mjerodavno pravo zadovoljilo zahtjeve kvalitete prava u skladu s Konvencijom (vidi, primjerice, *Karácsony i drugi protiv Mađarske* [VV], br. 42461/13 i 44357/13, stavci 123. - 125., 17. svibnja 2016.). Sud prihvaća da je miješanje bilo propisano zakonom.

(c) Je li miješanje težilo legitimnom cilju

47. U skladu sa stavom domaćih sudova (vidi stavak 24. ove presude), Vlada je tvrdila da je predmetno miješanje težilo legitimnom cilju „zaštite ugleda ili prava drugih“. Sud ne nalazi razlog da o tom pitanju donese drugačiji zaključak. Nadalje, napominje da su se domaći sudovi također pozvali na činjenicu da je priroda navoda podnositelja zahtjeva protiv I.P.-a narušavala dojam pravilnog funkcioniranja kaznenopravnog sustava u Hrvatskoj (vidi stavak 24. ove presude). Stoga će, u mjeri u kojoj je to relevantno za njegovu ocjenu u ovom predmetu, Sud uzeti u obzir i načela koja se odnose na „očuvanje autoriteta i nepristranosti sudbene vlasti“, jedan od legitimnih ciljeva iz članka 10. stavka 2. Konvencije.

(d) Nužno u demokratskom društvu

(i) Opća načela

48. Sud se poziva na opća načela za ocjenu nužnosti miješanja u ostvarivanje slobode izražavanja kako su izložena u predmetima *Morice protiv Francuske* [VV], br. 29369/10, stavak 124., ECHR 2015; *Bédat protiv Švicarske* [VV], br. 56925/08, stavak 48., 29. ožujka 2016.; i *Medžlis Islamske Zajednice Brčko i drugi protiv Bosne i Hercegovine* [VV], br. 17224/11, stavak 75., 27. lipnja 2017.

49. Nadalje, može se ponoviti da je pravo na zaštitu ugleda pravo koje je zaštićeno člankom 8. Konvencije u okviru prava na poštovanje privatnog života (vidi, primjerice, *Denisov protiv Ukrajine* [VV], br. 76639/11,

stavak 97., 25. rujna 2018.). Pojam „privatnog života“ širok je pojam koji se ne može iscrpno definirati, a koji također obuhvaća psihičku dobrobit i dostojanstvo osobe. Međutim, kako bi došlo do primjene članka 8., napad na ugled osobe mora doseći određenu razinu ozbiljnosti i to na način kojim se dovodi u pitanje osobno uživanje prava na poštovanje privatnog života (vidi *Axel Springer AG protiv Njemačke* [VV], br. 39954/08, stavak 83., 7. veljače 2012.; gore citirani predmet *Medžlis Islamske Zajednice Brčko i drugi*, stavak 76.; i *Beizaras i Levickas protiv Litve*, br. 41288/15, stavak 117., 14. siječnja 2020.). S druge strane, osoba se ne može pozvati na članak 8. kako bi prigovorila gubitku ugleda koji je predvidljiva posljedica njezinih vlastitih postupaka, kao što je, primjerice, počinjenje kaznenog djela (vidi gore citirani predmet *Axel Springer*, stavak 83.; gore citirani predmet *Medžlis Islamske Zajednice Brčko i drugi*, stavak 76.; i gore citirani predmet *Denisov*, stavak 98.).

50. U slučajevima kada, u skladu s gore navedenim kriterijima, zbog interesa „zaštite ugleda ili prava drugih“ dolazi do primjene članka 8., Sud može biti obvezan provjeriti jesu li domaće vlasti uspostavile pravičnu ravnotežu kada su štitile dvije vrijednosti zajamčene Konvencijom, odnosno, s jedne strane, slobodu izražavanja zaštićenu člankom 10. i, s druge strane, pravo na poštovanje privatnog života sadržano u članku 8. (vidi gore citirani predmet *Medžlis Islamske Zajednice Brčko i drugi*, stavak 77.). Opća načela primjenjiva na uspostavljanje ravnoteže između tih prava prvi su put izložena u predmetima *Von Hannover protiv Njemačke* (br. 2) [VV] (br. 40660/08 i 60641/08, stavci 104. - 07., ECHR 2012) i *Axel Springer AG* (gore citiran, stavci 85. - 88.), zatim su detaljnije ponovljena u predmetu *Couderc i Hachette Filipacchi Associés protiv Francuske* [VV] (br. 40454/07, stavci 90. - 93., ECHR 2015 (izvadci)), a nedavno su sažeta u predmetu *Medžlis Islamske Zajednice Brčko i drugi* (gore citiran, stavak 77.).

51. Kad je pozvan odlučivati o sukobu dvaju prava koja su jednako zaštićena Konvencijom, Sud mora odvagnuti suprotstavljene interese. Ishod ispitivanja zahtjeva, u načelu, ne bi se trebao razlikovati ovisno o tome je li zahtjev podnesen Sudu na temelju članka 8. Konvencije od strane osobe koja je bila predmet uvredljive izjave ili na temelju članka 10. od strane autora predmetne izjave. U skladu s tim, sloboda procjene trebala bi, u teoriji, biti ista u oba slučaja (vidi gore citirani predmet *Axel Springer AG*, stavak 87., i gore citirani predmet *Bédat*, stavak 52., s daljnjim referencama).

52. Nadalje, Sud je dosljedno smatrao da u pitanjima od javnog interesa postoji malo prostora na temelju članka 10. stavka 2. Konvencije za ograničenja slobode izražavanja (vidi, među mnogim drugim izvorima, *Sürek protiv Turske* (br. 1) [VV], br. 26682/95, stavak 61., ECHR 1999-IV). Stoga će se visoki stupanj zaštite slobode izražavanja, što podrazumijeva vrlo malu slobodu procjene vlasti, u pravilu dodijeliti kada se primjedbe odnose na pitanje od javnog interesa, kao što je to slučaj, posebice, kod primjedbi o funkcioniranju sudbene vlasti čak i u kontekstu postupka koji je još uvijek u

tijeku (vidi gore citirani predmet *Morice*, stavak 125.). Moguća ozbiljnost određenih primjedbi (vidi *Thoma protiv Luksemburga*, br. 38432/97, stavak 57., ECHR 2001-III) ne poništava pravo na visok stupanj zaštite kada je riječ o pitanju od javnog interesa (vidi gore citirani predmet *Bédât*, stavak 49.).

53. Međutim, u ovom se kontekstu treba uzeti u obzir i posebna uloga sudbene vlasti u društvu. Kao jamac pravde, temeljne vrijednosti u pravno uređenoj državi, sudbena vlast mora uživati povjerenje javnosti ako želi biti uspješna u obnašanju svojih dužnosti. Stoga bi moglo biti potrebno zaštititi to povjerenje od iznimno štetnih napada koji su u biti neosnovani. Izraz „autoritet sudbene vlasti“ iz članka 10. stavka 2. Konvencije posebice uključuje predodžbu da su sudovi primjeren forum za rješavanje pravnih sporova i za utvrđivanje krivnje ili nedužnosti neke osobe za optužbu za kazneno djelo te da ih šira javnost prihvaća kao takve; nadalje, da šira javnost poštuje i ima povjerenja u sposobnost sudova da izvršavaju tu funkciju. U pitanju je povjerenje koje sudovi u demokratskom društvu moraju ulijevati ne samo u optuženiku, što se tiče kaznenog postupka, već i u široj javnosti (vidi gore citirani predmet *Morice*, stavci 128. - 130.).

54. Kad je u pitanju kazneni postupak koji je u tijeku, mora se uzeti u obzir i pravo svakoga na pošteno suđenje koje je zajamčeno člankom 6. Konvencije (vidi, *mutatis mutandis*, gore citirani predmet *Bédât*, stavak 51.). S tim u vezi, iako pravo na slobodu izražavanja nije neograničeno, jednakost stranaka u postupku i poštenost općenito podržavaju slobodnu i čak snažnu razmjenu argumenata između stranaka (vidi *Nikula protiv Finske*, br. 31611/96, stavak 49., ECHR 2002-II; *Saday protiv Turske*, br. 32458/96, stavak 34., 30. ožujka 2006.; i gore citirani predmet *Zdravko Stanev (br. 2)*, stavak 40.). Stoga se, u tom kontekstu, ograničenje slobode izražavanja – čak i u vidu blaže kaznene sankcije – samo u iznimnim okolnostima može prihvatiti kao nužno u demokratskom društvu (vidi *Kyprianou protiv Cipra [VV]*, br. 73797/01, stavak 174., ECHR 2005-XIII; vidi i gore citirani predmet *Nikula*, stavci 49. i 55., i *Mariapori protiv Finske*, br. 37751/07, stavak 62., 6. srpnja 2010.).

55. Ipak, Sud je ranije presudio da članak 6. ne osigurava neograničeno pravo na uporabu bilo kojih argumenata obrane, osobito onih koji predstavljaju klevetu. S tim u vezi, Sud je smatrao kako slijedi (vidi *Brandstetter protiv Austrije*, 28. kolovoza 1991., stavak 52., Serija A br. 211):

„Sud u prvom redu primjećuje da članak 6. stavak 3. točka (c) (čl. 6-3-c) ne osigurava neograničeno pravo na uporabu bilo kojih argumenata obrane.

G. Brandstetter tvrdio je u svojoj žalbi u postupku zbog klevete da, budući da je osporene izjave iznio ostvarujući svoja prava obrane, one ne mogu predstavljati kažnjivu klevetu. Međutim, prema navodima Žalbenog suda u Beču, prava obrane ne mogu se proširiti na postupanje optuženika kad to postupanje predstavlja kazneno djelo kao što je, u ovom predmetu, svjesno izazivanje lažnih sumnji u pogledu inspektora...

Sud se načelno slaže s tim rješenjem. Pojam prava na obranu osoba optuženih za kazneno djelo bio bi prenategnuto kad bi se pretpostavilo da ih se ne može kazneno goniti ako su, pri ostvarivanju tog prava, namjerno izazvali lažnu sumnju u kažnjivo ponašanje u vezi sa svjedokom ili bilo kojom drugom osobom koja sudjeluje u kaznenom postupku.

Međutim, nije na Sudu da utvrdi je li g. Brandstetter s pravom proglašen krivim jer je to učinio. Prema njegovoj sudskoj praksi, u pravilu je na nacionalnim sudovima da ocijene dokaze koji su im podneseni (vidi, *mutatis mutandis*, presuda Delta od 19. prosinca 1990., Serija A br. 191-A, str. 15., st. 35).“

56. Sud također naglašava da u kontekstu slobode izražavanja razlikuje izjave o činjenicama i vrijednosne prosudbe. Postojanje činjenica može se dokazati, dok istinitost vrijednosnih prosudbi nije dokaziva. Zahtjev za dokazivanje istinitosti vrijednosne prosudbe nemoguće je ispuniti te dovodi do kršenja same slobode mišljenja, koja je temeljni dio prava zaštićenog člankom 10. Konvencije. Međutim, kad neka izjava predstavlja vrijednosnu prosudbu, razmjernost miješanja može ovisiti o tome postoji li dostatna „činjenična osnova“ za osporenu izjavu; ako ne postoji, ta se vrijednosna prosudba može smatrati pretjeranom. Kako bi se razlikovao neki činjenični navod i vrijednosna prosudba, moraju se uzeti u obzir okolnosti predmeta i opći prizvuk primjedbi, pri čemu se mora voditi računa o tome da tvrdnje o pitanjima od javnog interesa mogu, na toj osnovi, predstavljati vrijednosne prosudbe, a ne izjave o činjenicama (vidi, primjerice, gore citirani predmet *Morice*, stavak 126., s pozivanjima na daljnje predmete).

57. Nadalje, Sud je dosljedno smatrao da su, u kontekstu miješanja u slobodu izražavanja, priroda i ozbiljnost izrečenih sankcija također čimbenici koje treba uzeti u obzir pri ocjenjivanju razmjernosti miješanja (ibid., stavak 127.). U načelu, u pogledu slobode procjene koja je državama ugovornicama dana na temelju članka 10. Konvencije, kaznena mjera kao odgovor na klevetu ne može se, kao takva, smatrati nerazmjernom cilju kojem se teži (vidi, primjerice, *Lindon, Otchakovsky-Laurens i July protiv Francuske* [VV], br. 21279/02 i 36448/02, stavak 59., ECHR 2007-IV, i *Kaçki protiv Poljske*, br. 10947/11, stavak 57., 4. srpnja 2017.). Međutim, kako je već navedeno, obično je potrebno suzdržati se od pribjegavanja kaznenom postupku u pitanjima koja se odnose na slobodu izražavanja obrane u sudnici u kontekstu kaznenog postupka (vidi stavak 54. ove presude; vidi i, općenito, stavak 35. ove presude).

58. Konačno, Sud ponavlja da su, zbog njihove izravne, kontinuirane veze s okolnostima u zemlji, sudovi određene države u boljem položaju od međunarodnog suda da utvrde kako se u danom trenutku može uspostaviti pravična ravnoteža između različitih uključenih interesa. Iz tog razloga, u pitanjima na temelju članka 10. Konvencije, države ugovornice imaju određenu slobodu procjene kad ocjenjuju nužnost i opseg bilo kakvog miješanja u slobodu izražavanja zaštićenu tim člankom. Kada su nacionalne vlasti odvagale interese o kojima je riječ u skladu s kriterijima utvrđenima u sudskoj praksi Suda, potrebni su snažni razlozi da Sud vlastitim stajalištem

zamijeni stajalište domaćih sudova (vidi gore citirani predmet *Bédat*, stavak 54. s pozivanjima na daljnje predmete).

(ii) *Pristup koji Sud treba usvojiti u ovom predmetu*

59. Kako bi odredio pristup koji će primijeniti u ovom predmetu, Sud mora razmotriti miješanje kojem se prigovara u svjetlu predmeta u cjelini, uključujući oblik u kojem su primjedbe protiv podnositelja zahtjeva iznesene, njihov sadržaj i kontekst u kojem su osporene izjave iznesene (vidi gore citirani predmet *Medžlis Islamske Zajednice Brčko i drugi*, stavak 78.).

60. Sud prvo treba ispitati je li došlo do miješanja u prava I.P.-a iz članka 8. kako bi utvrdio treba li se uspostaviti ravnoteža između podnositeljevog prava iz članka 10. i prava I.P.-a iz članka 8. na zaštitu njegova ugleda (vidi stavke 49. - 50. ove presude).

61. S tim u vezi, Sud napominje da je podnositelj zahtjeva zapravo optužio I.P.-a za postupanje jednako kriminalnom ponašanju – sprječavanje dokazivanja, što je kažnjivo prema mjerodavnom domaćem pravu (vidi stavak 33. ove presude i usporedi *Pfeifer protiv Austrije*, br. 12556/03, stavci 47. - 48., 15. studenog 2007.). Doista, tijekom domaćeg postupka utvrđeno je da je I.P.-a optužio za vođenje zločinačkog poduhvata čiji je cilj bio ishoditi osudu podnositelja za ratne zločine (vidi stavke 11. i 24. ove presude). Prema mišljenju Suda, ta je optužba očito mogla narušiti ugled I.P.-a i uzrokovati mu štetu u njegovu društvenom okruženju, posebice s obzirom na njegov status vojnog časnika i ratnog vojnog invalida koji je vrlo aktivno sudjelovao u procesu otkrivanja ratnih zločina počinjenih tijekom rata u Hrvatskoj (vidi stavke 10. i 24. ove presude). Štoviše, ne postoji razlog za dovođenje u sumnju zaključaka domaćeg suda da je I.P. bio ozbiljno pogođen danim izjavama, koje su ga čak prisilile da zatraži medicinsku pomoć zbog uznemirenosti koju je pretrpio (vidi stavak 24. ove presude).

62. Prema tome, Sud smatra da su optužbe podnositelja zahtjeva postigle potrebnu razinu ozbiljnosti koja je mogla naštetiti pravima I.P.-a iz članka 8. Konvencije. Sud stoga mora provjeriti jesu li domaće vlasti uspostavile pravičnu ravnotežu između dviju vrijednosti zajamčenih Konvencijom, odnosno, s jedne strane, podnositeljeve slobode izražavanja zaštićene člankom 10. i, s druge strane, prava I.P.-a na poštovanje njegova ugleda na temelju članka 8. (vidi stavak 51. ove presude; vidi i gore citirani predmet *Medžlis Islamske Zajednice Brčko i drugi*, stavak 79.).

63. S tim u vezi, treba ponoviti da članci 8. i 10. Konvencije obično uživaju jednaku zaštitu. Ishod ispitivanja zahtjeva, u načelu, ne bi se trebao razlikovati ovisno o tome je li zahtjev podnesen Sudu na temelju članka 8. od strane osobe koja je bila predmet uvredljive izjave ili na temelju članka 10. od strane autora predmetne izjave (vidi stavak 50. ove presude; vidi i gore citirani predmet *Bédat*, stavak 53., u vezi s vaganjem prava zaštićenih člancima 6. i 10.).

64. Međutim, u ovom predmetu pravo podnositelja zahtjeva na slobodu izražavanja iz članka 10. kao optuženika u kaznenom postupku također se mora tumačiti u svjetlu njegova prava na pošteno suđenje iz članka 6. Konvencije. Kao što je potkrijepljeno u praksi Suda, kada se pravo na slobodu izražavanja iz članka 10. tumači u svjetlu prava optuženika na pošteno suđenje iz članka 6., sloboda procjene dana domaćim vlastima na temelju članka 10. treba biti uža (vidi stavke 54. - 55. ove presude).

65. Konkretno, prema mišljenju Suda, uzimajući u obzir pravo optuženika na slobodu izražavanja i javni interes uključen u pravilno funkcioniranje kaznenog pravosuđa, prednost treba dati omogućavanju optuženiku da slobodno govori bez straha da će biti tužen zbog klevete kada god se njegov govor odnosi na izjave i argumente dane u vezi s njegovom obranom. S druge strane, što su izjave optuženika manje povezane s predmetom i njegovom obranom i što više uključuju nebitne ili neopravdane napade na sudionika u postupku ili bilo koju treću osobu, to je legitimnije ograničavanje njegove slobode izražavanja uzimajući u obzir prava treće osobe iz članka 8. Konvencije.

66. Sud naglašava da su izjave i argumenti optuženika zaštićeni u mjeri u kojoj ne predstavljaju zlonamjerne optužbe protiv nekog sudionika u postupku ili bilo koje treće osobe. Kao što proizlazi iz prakse Suda, sloboda izražavanja okrivljenika postoji u onoj mjeri u kojoj okrivljenik ne daje izjave koje namjerno izazivaju lažne sumnje u kažnjivo ponašanje sudionika u postupku ili bilo koje treće osobe (vidi stavke 54. - 55. i 62. ove presude). U praksi, prilikom donošenja te ocjene, Sud smatra važnim posebice ispitati ozbiljnost ili težinu posljedica za osobu na koju se te izjave odnose (vidi, *mutatis mutandis*, gore citirani predmet *Zdravko Stanev (br. 2)*, stavak 42.). Što su posljedice teže, to čvršća mora biti činjenična osnova danih izjava (vidi stavak 56.; i, *mutatis mutandis*, gore citirani predmet *Pfeifer*, stavci 47. - 48.).

67. Konačno, u skladu sa svojom praksom, Sud mora uzeti u obzir prirodu i ozbiljnost izrečenih sankcija kad ocjenjuje razmjernost miješanja u određenom predmetu (vidi stavak 57. ove presude).

(iii) *Primjena gore navedenih načela na ovaj predmet*

68. Ocjenjujući osporene izjave i obrazloženja navedena u odlukama domaćeg suda kojima se opravdava miješanje u podnositeljevu slobodu izražavanja, Sud smatra da su posebno značajna sljedeća pitanja, uzimajući u obzir gore utvrđene relevantne kriterije (vidi stavke 65. - 67. ove presude): narav osporenih izjava i kontekst u kojem su iznesene, posebice ispitujući jesu li se odnosile na argumente dane u vezi s obranom podnositelja zahtjeva; činjeničnu osnovu izjava i posljedice za I.P.-a; te prirodu i ozbiljnost izrečene sankcije.

(α) Narav i kontekst osporenih izjava

69. Podnositelj zahtjeva iznio je osporene izjave u svojstvu optuženika u kaznenom postupku zbog optužbi za ratne zločine. Kao optuženik u kaznenom postupku, za potrebe poštenog suđenja, podnositelj zahtjeva imao je pravo iznijeti vlastitu verziju događaja i dovesti u sumnju pouzdanost izvedenih dokaza, uključujući vjerodostojnost svjedoka saslušanih tijekom postupka (vidi, primjerice, *Erkapić protiv Hrvatske*, br. 51198/08, stavak 78. *in fine*, 25. travnja 2013.).

70. S tim u vezi, treba napomenuti da su primjedbe podnositelja zahtjeva u odnosu na I.P.-a, iako javno iznesene na suđenju, bile pripremljene u pisanom obliku. Na raspravi je podnositelj zahtjeva pročitao svoj pisani završni govor i tu pisanu izjavu je dostavio u spis. Zaključci Općinskog suda ukazuju na to da je pisana izjava podnositelja zahtjeva također sadržavala osporene navode protiv I.P.-a i da je općenito odgovarala onome što je podnositelj zahtjeva iznio na raspravi (vidi stavak 24. ove presude). Sa svoje strane, Sud nema razloga dovesti u pitanje te zaključke Općinskog suda. Stoga će dalje ispitivati ovaj predmet, smatrajući da je podnositelj zahtjeva u svojoj obrani iznio osporene izjave u odnosu na I.P.-a na način kako je to utvrdio Općinski sud.

71. Sud napominje da je I.P. umirovljeni vojni časnik i ratni vojni invalid. Iako nije sudjelovao ni u kakvom službenom svojstvu u kaznenom postupku protiv podnositelja zahtjeva niti je preuzeo bilo kakvu formalnu ulogu u tom postupku, on jest prisustvovao javnim raspravama u predmetu podnositelja zahtjeva. Štoviše, Sud ne može zanemariti činjenicu da je I.P. poznata javna osoba i aktivist u pogledu otkrivanja zločina počinjenih tijekom rata. U tom je svojstvu savjetovao urednike televizijske emisije „Istraga“ kada su pripremali nekoliko izvještaja povezanih s različitim događajima u ratu u Hrvatskoj (vidi stavke 10., 21. i 24. ove presude), a neki od svjedoka u predmetu podnositelja zahtjeva stupili su u kontakt s njim upravo u kontekstu njegovog aktivizma u javnosti (vidi stavke 9. i 20. - 21.). Prema tome, nema sumnje da je stupio na javnu scenu u tom području društvenog interesa i stoga je u načelu trebao pokazati veću razinu tolerancije prema prihvatljivoj kritici nego neki drugi privatni pojedinac (vidi, primjerice, *Kapsis i Danikas protiv Grčke*, br. 52137/12, stavak 35., 19. siječnja 2017.).

72. Osporene izjave podnositelja zahtjeva, za koje su domaći sudovi utvrdili da predstavljaju klevetu, odnosile su se na njegove navode da „je kazneni progon protiv njega bio politički motiviran i da ga je poticao I.P.“, da „je I.P. izravno kontaktirao svjedoke optužbe i vršio pritisak na njih, upućujući ih kako da svjedoče“ i da „[je I.P.] pokrenuo agresivnu medijsku kampanju kako bi podnositelja zahtjeva prikazao kao zločinca“ te je „vodio zločinački poduhvat protiv njega [podnositelja zahtjeva]“ (vidi stavke 11. i 24. ove presude).

73. Te su izjave dane u okviru završnog govora podnositelja zahtjeva kada se obraćao prvostupanjskom sudu, neposredno prije okončanja postupka i

donošenja prvostupanjske presude (vidi stavke 11. i 13. ove presude). U toj fazi postupka, kako je objasnio Općinski sud, podnositelj zahtjeva trebao je analizirati dokaze ispitane tijekom postupka te argumente tužiteljstva i izjave svjedoka. Ipak, Općinski sud posebice je utvrdio da cjelokupni kontekst završnog govora podnositelja zahtjeva, uključujući osporene izjave, pokazuje da je iznio te izjave kako bi nanio štetu ugledu I.P.-a, a ne kako bi se branio u kaznenom postupku (vidi stavak 24. ove presude).

74. Međutim, Sud napominje da su se osporene izjave koje je podnositelj zahtjeva iznio protiv I.P.-a odnosile na argumente obrane koji su bili dostatno povezani s predmetom podnositelja zahtjeva i koji su išli u prilog njegovoj obrani. Da je podnositelj zahtjeva uspio uvjeriti raspravni sud u svoje argumente, time bi ozbiljno doveo u pitanje vjerodostojnost i pouzdanost iskaza svjedoka te ukupnu narav i pozadinu argumenata tužiteljstva.

75. U načelu, okrivljenik mora imati priliku slobodno govoriti o svom dojmu mogućeg utjecaja na svjedoke i neprimjerenoj motivaciji argumenata tužiteljstva bez straha da će kasnije biti tužen zbog klevete. U ovom predmetu, izjave podnositelja zahtjeva doista su se odnosile na njegove dojmove u vezi s ponašanjem I.P.-a. Nije od velikog značaja činjenica da sam I.P. nije saslušan u svojstvu svjedoka u kaznenom postupku protiv podnositelja zahtjeva jer nije bilo sumnje da je bio zainteresiran za podnositeljev predmet i da je bio u kontaktu s nekim od svjedoka saslušanih tijekom postupka (vidi stavak 71. ove presude).

76. S obzirom na gore navedeno, Sud utvrđuje da narav osporenih izjava i kontekst u kojem su iznesene pokazuju da su imale dovoljno relevantan utjecaj na obranu podnositelja zahtjeva i stoga su zaslužile povećanu razinu zaštite na temelju Konvencije, u skladu s relevantnim kriterijima utvrđenim u praksi Suda (vidi stavak 65. ove presude).

(δ) Posljedice za I.P.-a i činjenična osnova izjava

77. Sud je prethodno već utvrdio da su navodi podnositelja zahtjeva protiv I.P.-a u biti predstavljali navode o utjecaju na svjedoke (vidi stavke 61. - 62. ove presude). Međutim, nema naznaka da su domaće vlasti pokrenule ili ikad razmatrale hoće li pokrenuti kaznenu istragu ili postupak protiv I.P.-a u tom pogledu, iako su u domaćem sustavu propisana kaznena djela koja se odnose na lažno prijavljivanje kaznenog djela i sprječavanje dokazivanja (vidi stavak 33. ove presude). Štoviše, čak i ako se prihvati – kako je utvrdio Općinski sud – da je I.P. potražio liječničku pomoć u vezi s uznemirenošću uzrokovanom izjavama podnositelja zahtjeva, nema uvjerljivih dokaza da je pretrpio ili da je mogao objektivno pretrpjeti bilo kakve duboke ili dugotrajne zdravstvene ili druge posljedice.

78. U postupku zbog klevete domaći sudovi pristupili su navodima podnositelja zahtjeva protiv I.P.-a kao izjavama o činjenicama te su utvrdili da te izjave nemaju dostatnu činjeničnu osnovu pa stoga predstavljaju neopravdan i nepotkrijepljen napad protiv I.P.-a (vidi stavak 24. ove presude).

79. Sud se slaže sa zaključkom domaćih sudova da su izjave podnositelja zahtjeva u odnosu na I.P.-a predstavljale činjenične navode. Međutim, napominje da domaći sudovi nisu dovoljno cijenili činjenicu da je podnositelj zahtjeva vidio da je I.P. prisustvovao raspravama u njegovu predmetu te da je sam I.P. priznao da se susreo s nekima od svjedoka u podnositeljevom predmetu, osobito s I.T.-om, koji je saslušan kao svjedok optužbe u predmetu podnositelja zahtjeva, i S.K., koja je podnijela kaznenu prijavu protiv podnositelja zahtjeva zbog optužbi za ratne zločine (vidi stavke 9., 18. i 20. ove presude). Štoviše, domaći sudovi nisu uzeli u obzir istaknute aktivnosti I.P.-a na tom području i njegovo sudjelovanje u televizijskoj emisiji „Istraga“, iako nije izravno sudjelovao u emisiji koja se odnosila na podnositelja zahtjeva.

80. Stoga se, uzimajući u obzir gore navedena utvrđenja, ne može reći da osporene izjave nisu imale nikakvu činjeničnu osnovu za podnositeljeve argumente koji su se odnosili na sudjelovanje I.P.-a u njegovu predmetu. Uzimajući u obzir kontekst u kojem su te izjave dane – kao argumenti obrane tijekom kaznenog postupka – Sud utvrđuje da, iako su te izjave bile pretjerane, nisu predstavljale zlonamjerne optužbe protiv I.P.-a. Konačno, Sud mora ocijeniti izjave podnositelja zahtjeva u svjetlu objektivno ograničenih posljedica prouzročenih za I.P.-a, posebice imajući u vidu činjenicu da domaće vlasti nikada nisu provele istragu u odnosu na I.P.-a zbog kaznenog djela sprječavanja dokazivanja.

(ε) Ozbiljnost izrečene sankcije

81. Kada je riječ o naravi i ozbiljnosti izrečene sankcije, Sud napominje da je, iako je podnositelju zahtjeva naloženo da plati najmanju moguću novčanu kaznu prema mjerodavnom domaćem pravu, ta sankcija ipak predstavljala kaznenu osudu. Kako je već navedeno, obično je potrebno suzdržati se od pribjegavanja kaznenom postupku u pitanjima koja se odnose na slobodu izražavanja obrane u sudnici u kontekstu kaznenog postupka. Doista, ograničenje slobode izražavanja – čak i u vidu blaže kaznene sankcije – samo se u iznimnim okolnostima može prihvatiti kao nužno u demokratskom društvu (vidi stavak 54. ove presude).

(ζ) Zaključak

82. U svjetlu gore navedenih razmatranja, Sud ne smatra da su domaći sudovi uspostavili pravičnu ravnotežu između podnositeljeve slobode izražavanja kako se podrazumijeva u kontekstu njegova prava na obranu s jedne strane i interesa I.P.-a za zaštitu njegova ugleda s druge strane. Domaće vlasti nisu uzele u obzir pojačanu razinu zaštite koju zaslužuju izjave okrivljenika kao dio njegove obrane tijekom kaznenog postupka. S tim u vezi, Sud ponavlja da bi okrivljenici u kaznenom postupku trebali moći slobodno govoriti o pitanjima povezanim s njihovim suđenjem, a da ne budu sputani zbog prijetnje od postupka zbog klevete sve dok namjerno ne izazovu lažnu

sumnju u kažnjivo ponašanje sudionika u postupku ili treće osobe (vidi stavke 66. i 77. ove presude, i gore citirani predmet *Brandstetter*, stavak 52.).

83. Stoga je došlo do povrede članka 10. Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

84. Pozivajući se na članak 6. stavak 1. Konvencije, podnositelj zahtjeva prigovorio je da Županijski sud nije bio nepristran u postupku zbog klevete zbog sudjelovanja sutkinje S.M. u žalbenom vijeću koje je potvrdilo njegovu osudu za klevetu. Prema njegovu mišljenju, s obzirom na njezino prethodno sudjelovanje u predmetu protiv njega zbog ratnih zločina i činjenicu da je zatražio da bude saslušana u postupku zbog klevete, sutkinja S.M. trebala se izuzeti iz postupka zbog klevete.

85. Člankom 6. stavkom 1. propisano je, u mjerodavnom dijelu:

“ u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično ... ispita njegov slučaj.”

86. Vlada je osporila tu tvrdnju. Istaknula je da je odvjetnik podnositelja zahtjeva bio prisutan na raspravi pred žalbenim vijećem u kojem je zasjedala sutkinja S.M. Međutim, iako je bio izričito upitan ima li ikakvih prigovora na sastav žalbenog vijeća, odvjetnik nije podnio nikakav prigovor zbog sudjelovanja sutkinje S.M. u predmetu. Istovremeno, prema mišljenju Vlade, nije postojao nikakav razlog prema domaćem pravu za izuzeće sutkinje S.M. *proprio motu* iz sudjelovanja u postupku zbog klevete. Štoviše, Vlada je tvrdila da podnositelj zahtjeva nije pravilno iznio svoj prigovor zbog nedostatka nepristranosti Županijskog suda u svojoj ustavnoj tužbi. U svakom slučaju, prema mišljenju Vlade, nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije u vezi s nepristranošću Županijskog suda.

87. Sud smatra da nije potrebno odgovoriti na sve prigovore Vlade s obzirom na to da je ovaj prigovor u svakom slučaju nedopušten iz sljedećih razloga.

88. Sud napominje da je u predmetima *Zahirović protiv Hrvatske* (br. 58590/11, stavci 35. - 36., 25. travnja 2013.) i *Smailagić protiv Hrvatske* ((odl.), br. 77707/13, stavak 32., 7. studenog 2015.) presudio da, kad domaće pravo nudi mogućnost za uklanjanje uzroka zabrinutosti glede nepristranosti suda ili suca, od podnositelja koji uistinu vjeruje da postoje takve dokazive okolnosti očekuje se (a u smislu nacionalnog prava i zahtjeva) da im prvom prilikom prigovori. To bi prije svega omogućilo domaćim vlastima da ispitaju podnositeljeve prigovore u relevantno vrijeme i pobrinu se da njegova prava budu poštovana. Sud je stoga naglasio da bi propust podnositelja zahtjeva da to učini, onemogućio Sud da zaključi da je navodni postupovni nedostatak kojemu se prigovara, predstavljao miješanje u pravo podnositelja zahtjeva na pošteno suđenje, zbog čega bi njegovi prigovori stoga bili nedopušteni kao

očigledno neosnovani (vidi i *Sigurður Einarsson i drugi protiv Islanda*, br. 39757/15, stavci 48. - 49., 4. lipnja 2019.).

89. U ovom predmetu, Sud napominje da su, slično opažanjima u navedenoj sudskoj praksi, podnositelj zahtjeva i njegov odvjetnik bili itekako svjesni sudjelovanja sutkinje S.M. u kaznenom postupku protiv njega zbog optužbi za ratne zločine. Međutim, odvjetnik podnositelja zahtjeva, koji je prisustvovao žalbenom ročištu u postupku zbog клевете, nije podnio pritužbu ni prigovor na sastav vijeća, iako mu je izričito postavljeno pitanje ima li takav prigovor (vidi stavak 26. ove presude).

90. Istovremeno, s obzirom na to da sutkinja S.M. nikada nije pozvana ni saslušana kao svjedokinja u postupku zbog клевете, prema mjerodavnom domaćem zakonu, nije bilo razloga za njezino automatsko isključenje iz predmeta (vidi stavak 34. ove presude, članak 36. stavak 1. Zakona o kaznenom postupku). Umjesto toga, na podnositelju zahtjeva bilo je da iznese argumentirane razloge u pogledu navodnog nedostatka nepristranosti tražeći njezin otklon iz predmeta (vidi stavak 34. ove presude, članak 36. stavak 2. i članak 38. stavak 2. Zakona o kaznenom postupku). To je osobito točno s obzirom na to da je, kao što je već napomenuto, njegov odvjetnik imao priliku tijekom žalbenog ročišta zatražiti njezin otklon (vidi stavke 26. i 89. ove presude).

91. Štoviše, kao što je Sud ranije presudio, prethodno sudjelovanje suca u odvojenom kaznenom postupku samo po sebi nije dovoljno da dovede do zaključka o nedostatku nepristranosti dotičnog suca ili suda (vidi, primjerice, *Alexandru Marian Iancu protiv Rumunjske*, br. 60858/15, stavci 66. - 74., 4. veljače 2020. (nije konačna)). U takvim okolnostima, pri utvrđivanju je li ispunjena pretpostavka nepristranosti suda na temelju članka 6. stavka 1. treba, kao mjerodavan čimbenik, uzeti u obzir postojanje nacionalnog postupka kojim se osigurava nepristranost, i to pravila koja uređuju izuzeće sudaca (vidi gore citirani predmet *Smailagić*, stavak 35.).

92. Prema tome, s obzirom na to da odvjetnik podnositelja zahtjeva nije iskoristio priliku za uklanjanje uzroka navodne zabrinutosti zbog nedostatka nepristranosti sutkinje S.M. u relevantno vrijeme tijekom žalbenog ročišta, a pritom nije pružio nikakav relevantan razlog za taj propust, ne može se smatrati da postoje objektivni i legitimni razlozi za sumnju u nepristranost žalbenog suda. Sud stoga ne može zaključiti da okolnosti kojima se prigovara ukazuju na bilo kakvu povredu prava podnositelja zahtjeva na pošteno suđenje (vidi gore citirani predmet *Zahirović*, stavak 36.; gore citirani predmet *Smailagić*, stavak 36.; i gore citirani predmet *Sigurður Einarsson i drugi*, stavci 48. - 49.).

93. U tim okolnostima, Sud utvrđuje da je prigovor podnositelja zahtjeva očigledno neosnovan i mora se odbaciti sukladno članku 35. stavku 3. točki (a) i stavku 4. Konvencije.

III. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

94. Člankom 41. Konvencije propisano je:

“ Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Šteta

95. Podnositelj zahtjeva potraživao je 2.281,00 euro (EUR) na ime naknade imovinske štete u vezi s troškovima i izdacima postupka koje je bio dužan platiti nakon osude za klevetu i 20.000,00 eura na ime naknade neimovinske štete.

96. Vlada je taj zahtjev smatrala pretjeranim, neosnovanim i nepotkrijepljenim.

97. Sud smatra da postoji dostatna uzročno-posljedična veza između navodne imovinske štete za koju se potražuje naknada i povrede utvrđene na temelju članka 10. Konvencije. Stoga je prikladno, s naslova naknade imovinske štete, odrediti naknadu iznosa koje je podnositelj zahtjeva bio dužan platiti nakon svoje osude za klevetu, u ukupnom iznosu koji potražuje podnositelj zahtjeva.

98. S druge strane, s obzirom na posebne okolnosti predmeta i narav izjava koje je iznio podnositelj zahtjeva, Sud smatra primjerenim ne dodijeliti naknadu neimovinske štete. Sud smatra da utvrđivanje povrede članka 10. Konvencije samo po sebi predstavlja pravednu naknadu za neimovinsku štetu koju je pretrpio podnositelj zahtjeva.

B. Troškovi i izdatci

99. Podnositelj zahtjeva potraživao je i 833,00 eura za nastale troškove i izdatke za pravno zastupanje pred Sudom.

100. Vlada je taj zahtjev smatrala nepotkrijepljenim.

101. Prema sudskoj praksi Suda, podnositelj zahtjeva ima pravo na naknadu troškova i izdataka samo u mjeri u kojoj je dokazano da su oni stvarno nastali i bili potrebni te da je iznos novca razuman. U ovom slučaju podnositelj zahtjeva nije dostavio specifikaciju troškova koje potražuje, ni bilo kakve relevantne popratne dokumente. Štoviše, nije dostavio dokumente koji pokazuju da je platio ili da ima zakonsku obvezu platiti troškove i izdatke za svoje pravno zastupanje pred Sudom. Iz toga proizlazi da se taj zahtjev mora odbaciti (vidi *Merabishvili protiv Gruzije* [VV], br. 2508/13, stavak 372., 28. studenog 2017.).

C. Zatezna kamata

102. Sud smatra primjerenim da se stopa zatezne kamate temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna poena.

IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. *Utvrdjuje* da je prigovor na temelju članka 10. Konvencije u vezi s osudom podnositelja zahtjeva za klevetu dopušten, dok je ostatak zahtjeva nedopušten;
2. *Presuđuje* da je došlo do povrede članka 10. Konvencije;
3. *Presuđuje* da utvrđivanje povrede samo po sebi predstavlja pravednu naknadu za bilo kakvu neimovinsku štetu koju je pretrpio podnositelj zahtjeva;
4. *Presuđuje*
 - (a) da tužena država treba isplatiti podnositelju zahtjeva, u roku od tri mjeseca od dana konačnosti presude, na temelju članka 44. stavka 2. Konvencije, iznos od 2.281,00 EUR (dvije tisuće dvjesto osamdeset i jedan euro), uvećano za sve poreze koji bi mogli biti zaračunati, na ime naknade imovinske štete, koji je potrebno preračunati u hrvatske kune prema tečaju važećem na dan isplate;
 - (b) da se od proteka prethodno navedena tri mjeseca do namirenja plaća obična kamata koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna poena;
5. *Odbija* preostali dio zahtjeva podnositelja za pravednom naknadom.

Sastavljeno na engleskom jeziku i otpravljeno u pisanom obliku 25. lipnja 2020. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Abel Campos
Tajnik

Krzysztof Wojtyczek
Predsjednik

PRESUDA MILJEVIĆ protiv HRVATSKE

U skladu s člankom 45. stavkom 2. Konvencije i pravilom 74. stavkom 2. Poslovnika Suda, ovoj se presudi dodaje suglasno mišljenje suca Pastora Vilanove.

K.W.O.
A.C.

SUGLASNO MIŠLJENJE SUCA PASTORA VILANOVE

(Prijevod)

1. U ovom predmetu, Sud je utvrdio povredu članka 10. Konvencije. U potpunosti se slažem s tim zaključkom.

2. Predmet se odnosi na kaznenu osudu podnositelja zahtjeva za klevetu protiv I.P.-a. Uvredljive izjave u odnosu na potonjeg iznesene su tijekom ranijeg kaznenog postupka u kojem je podnositelj zahtjeva bio optužen za ratne zločine. I.P. nije sudjelovao u tom postupku, čak ni kao svjedok ili žrtva, već je samo prisustvovao nekim raspravama kao član javnosti.

3. Dvojim u pogledu pristupa koji je većina usvojila kako bi opravdala cilj miješanja domaćih sudova u pravo podnositelja zahtjeva na slobodu izražavanja. U stavku 47. presude suprotstavljena su dva zasebna cilja kako bi se opravdalo miješanje. S jedne strane, to je zaštita ugleda ili prava drugih. O tome nemam što reći jer je osuda za klevetu doista namijenjena upravo zaštiti dobrog ugleda druge osobe. S druge strane, većina, na vlastitu inicijativu, dodaje drugi cilj, a to je očuvanje autoriteta i nepristranosti sudbene vlasti. Moje konceptualne poteškoće usmjerene su na taj drugi aspekt.

4. Prema praksi našeg Suda, izraz „autoritet sudbene vlasti“ uključuje predodžbu da su sudovi odgovarajući forum za rješavanje pravnih sporova (vidi *Worm protiv Austrije*, 29. kolovoza 1997., stavak 40., *Izvyješća o presudama i odlukama 1997-V*). Odredba koja se odnosi na to jamstvo osmišljena je prvenstveno radi zaštite sudbene vlasti od iznimno štetnih napada koji su u biti neosnovani (vidi *Morice protiv Francuske* [VV], br. 29369/10, stavak 128., ECHR 2015), ali i radi zaštite prava stranaka u parničnom postupku (vidi *Observer i Guardian protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 26. studenog 1991., stavak 56., Serija A br. 216).

5. Većina smatra da su autoritet i nepristranost sudbene vlasti ovdje dovedeni u pitanje zbog naravi primjedbi koje je podnositelj zahtjeva iznio tijekom prvog kaznenog postupka, a koje su navodno narušile povjerenje (javnosti) u hrvatski kaznenopravni sustav. Većina se poziva na presudu Općinskog suda od 21. ožujka 2012. godine (vidi stavak 24. presude), ali nažalost ne navodi nikakav konkretan odlomak. Presuda stoga donekle gubi na jasnoći. Međutim, pravo je pitanje ovdje sasvim drugačije. Zapravo, u ovom predmetu podnositelj zahtjeva nije bio osuđen zbog kritiziranja hrvatskog pravosudnog sustava ili utjecaja na suca. Ne, proglašen je krivim za kazneno djelo klevete u odnosu na ratnog veterana (vidi stavak 10. presude) I.P.-a, koji nije imao nikakve veze s pravosudnim sustavom. Točno je da je, prema ocjeni Općinskog suda, podnositelj zahtjeva I.P.-u pripisivao neograničene ovlasti za ishođenje osude protiv njega. Ipak, treba imati na umu da se osuda podnositelja zahtjeva temeljila isključivo na njegovim klevetničkim izjavama koje su se odnosile na I.P.-a, a ne na bilo kakvim

primjedbama kojima bi napadao pravosudni sustav ili pojedinog suca. Štoviše, ništa ne ukazuje na to da se I.P. ikada suočio s bilo kakvom tužbom zbog navodnog vršenja utjecaja na svjedoke optužbe u kontekstu suđenja podnositelju zahtjeva za ratne zločine (vidi stavak 77. presude). Da je to bio slučaj, složio bih se da bi se njegov kazneni progon ili osuda mogli opravdati na temelju, među ostalim, zaštite autoriteta sudbene vlasti, a koja se odnosi na sve „osobe uključene u pravosudni sustav“ (vidi *The Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva (br. 1)*, 26. travnja 1979., stavak 56., Serija A br. 30).

6. Slažem se da se ovaj predmet odnosi na slobodu izražavanja optuženika u kontekstu njegova kaznenog suđenja, a posebice u njegovoj obrani slučaja. Slijedom toga, može se otvoriti pitanje prava na pošteno suđenje (vidi stavak 64. presude). Ipak, predmetni se stavak nalazi u odjeljku o povredi članka 10. To ne opravdava ono što, prema mojem skromnom mišljenju, predstavlja upitno uvođenje nepovezanih elemenata s ciljem daljnjeg opravdanja miješanja. Sloboda izražavanja općenito je primjenjiva i ne prestaje pred vratima sudnice.

© 2020 Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava

Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava provjerio je točnost prijevoda, te proveo lekturu i pravnu redakтуру istoga.